

WPISUJE UCZEŃ

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

KOD UCZNIKA

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNIKA

--	--	--	--	--	--	--	--

dzień miesiąc rok

miejsce
na naklejkę
z kodem

dysleksja

EGZAMIN W TRZECIEJ KLASIE GIMNAZJUM Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

STYCZEŃ 2005

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron. Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D. Odpowiada im następujący układ kratek na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź „A”:

■	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeżeli się pomylisz, błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.

⊙ ■	B	C	■
-----	---	---	---

7. Rozwiązania zadań od 21. do 28. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań, możesz wykorzystać miejsce opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

GH-A1-051

Od księgi do książki

Tekst I

Książkę czekały dwie wielkie rewolucje, z których każda przyczyniła się do jej szerokiego upowszechnienia. Pierwsza to wprowadzenie do Europy od XII wieku nowego materiału piśmiennego, od tysiąca lat używanego w Chinach – papieru. Druga dotyczyła powielania egzemplarzy książek. W starożytnym Rzymie zamawiały kopie u przepisywaczy księgarń bądź osoby prywatne. Prawdopodobnie większe grupy skrybów-szybkopisów o ładnym charakterze pisma, zgromadzone w przeznaczonych na ten cel salach, pisały pod dyktando. W średniowieczu przez całe stulecia zakonnicy, zwłaszcza benedyktyni, pojedynczo, w pomieszczeniach klasztornych przepisywali z pożyczonych egzemplarzy księgi, czyniąc to z własnej ochoty lub na zamówienie klasztoru albo księcia. Często księgi te bywały artystycznie zdobione zarówno w oryginale, jak i na kopii. Dlatego do dziś mówi się o benedyktyńskiej – skrupulatnej, wytrwałej, mrówczej – pracy. Ale handel książkami nie istniał na Zachodzie przez czas bardzo długi. Odrodził go dopiero wynalazek druku w połowie XV wieku.

Druk z ruchomych czcionek znany był już w Chinach od XI w., ale w Europie wynaleziono go niezależnie, po raz drugi. Uczynił to złotnik z Moguncji, Niemiec Johannes Gutenberg, wynalazca farby i prasy drukarskiej oraz maszyny do odlewania czcionek. Jego największym dziełem, a zarazem jedynym, o którym wiadomo, że wyszło spod jego rąk, jest *Biblia 42-wierszowa* (od liczby wierszy na stronie), drukowana w Moguncji w 1456 roku po łacinie. Znawcę utrzymują, że *Biblia* ta odznacza się jakością techniczną, jakiej w zasadzie nikt nie przewyższył przed XIX wiekiem. Nie ma ona strony tytułowej ani paginacji (numeracji) stron, ani żadnych innych innowacji, które by pozwoliły odróżnić książkę od dzieła kopisty-przepisywacza. Zapewne i Gutenberg, i jego odbiorcy życzyli sobie tego, gdyż jeszcze przez szereg lat książkę drukowaną uważano za coś znacznie gorszego od przepisywanej. Jednak w ciągu 15 lat od ukazania się tego dzieła drukarnie działały już niemal w całej Europie Zachodniej. Około 1473-75 powstały pierwsze druki krakowskie.

W. Kopaliński, *Opowieści o rzeczach powszednich*, Warszawa 1987.

Zadanie 1. (0-1)

Do upowszechnienia się książki w kulturze europejskiej u progu czasów nowożytnych doszło dzięki

- A. artystycznemu zdobieniu książek.
- B. zastosowaniu ruchomej czcionki.
- C. wprowadzeniu nowego materiału piśmiennego.
- D. importowi z Chin maszynek do odlewania czcionek.

Zadanie 2. (0-1)

Papier pojawił się w Europie w

- A. starożytności.
- B. średniowieczu.
- C. czasach nowożytnych.
- D. czasach najnowszych.

Zadanie 3. (0-1)

Pierwsze druki powstały w Polsce w okresie panowania dynastii

- A. Wazów.
- B. Piastów.
- C. Jagiellonów.
- D. Andegawenów.

Zadanie 4. (0-1)

42-wierszowa *Biblia* Gutenberga jest wielkim osiągnięciem w historii książki, ponieważ

- A. została napisana w języku łacińskim.
- B. odznacza się wysoką jakością techniczną.
- C. jest jedynym drukiem piętnastowiecznym.
- D. znacznie różni się od ksiąg rękopiśmiennych.

Zadanie 5. (0-1)

Johannes Gutenberg nie był

- A. Niemcem.
- B. złotnikiem.
- C. wynalazcą papieru.
- D. wynalazcą prasy drukarskiej.

Zadanie 6. (0-1)

Benedyktyńska praca to przenośne określenie

- A. miłosiernego uczynku.
- B. codziennych prac zakonnika.
- C. typowych czynności drukarskich.
- D. pracy żmudnej, drobiazgowo dokładnej.

Zadanie 7. (0-1)

Tekst I to przykład

- A. literatury pięknej.
- B. prozy wspomnieniowej.
- C. notatki encyklopedycznej.
- D. literatury popularnonaukowej.

Tekst II

„Biblia” to liczba mnoga od greckiego słowa *biblios* oznaczającego łyko wiązu papierowego. W Egipcie robiono z niego księgi zwojowe, stąd książka. Znamy to słowo z wielu oswojonych słów, np. „biblioteka”. „Biblioteka” to „zbiór ksiąg”. I właśnie *Biblia* – to „zbiór ksiąg”.

Nie jest to jednak zwykła biblioteka, a więc książki ustawione na półce jedna obok drugiej. [...] Możemy czytać osobno Księgę Rodzaju, Księgę Hioba, Psalm, Listy św. Pawła – ale nie zrozumiemy tych osobnych ksiąg naprawdę, jeśli nie będziemy ich czytać w kontekście ze wszystkimi innymi. Psalm 121 mówi o mieście zbudowanym tak, że jest „dobrze w sobie zespolone”. Takim miastem jest *Biblia*. Na tym polega szczególny charakter tej książki. Na tym także, że jest to książka dla umysłów wielkich, karmiąca przez wieki świętych, filozofów, historyków, inspirująca wielkich malarzy, kompozytorów i poetów, ale także książka dla maluczkich, dla każdego, kto ją z szacunkiem otwiera.

W naszym kręgu kulturowym *Biblia* to niemal synonim i upostaciowanie tego, co nazywamy Księgą.

Wielu ludzi zapytanych, jaką jedną książkę zabrałoby na bezludną wyspę – odpowiada: *Biblię*. Tak jakby w niej zawierały się w jakiś sposób wszystkie inne książki.

Oczywiście, jest to przede wszystkim księga święta. [...] W liturgii prawosławnej, a także w bardziej uroczystych mszach katolickich okadza się *Biblię*, nim się ją podniesie i ukaże ludowi. W domach żydowskich, ale także protestanckich, *Biblia* jest przedmiotem leżącym na własnym miejscu, jest jakby ośrodkiem domu.

Na *Biblię* świadkowie przysięgają w sądach, że mówić będą prawdę, całą prawdę i tylko prawdę, jakby w przekonaniu, że to, co jest samą prawdą, kryje się na kartach tej książki.

Cała nasza kultura zakorzeniona jest tak głęboko w *Biblii*, że nie wiedząc nawet o tym, nie myśląc o tym, oddychamy nią i myślimy.

A. Kamińska, *Na progu słowa*, Poznań 1985.

Zadanie 8. (0-1)

Związek wyrazowy oswojone słowa dla autorki tekstu oznacza wyrazy

- A. określające znaczenie i barwę uczuciową słów.
- B. opisujące osobistą postawę wobec wypowiedzianych sądów.
- C. rdzennie polskie, używane w mowie potocznej.
- D. zapożyczone z języków obcych, powszechnie używane.

Zadanie 9. (0-1)

***Biblia* i *biblioteka* to wyrazy, które**

- A. należą do tej samej rodziny wyrazów.
- B. są bliskoznaczne.
- C. mają przeciwstawne znaczenia.
- D. są utworzone za pomocą tego samego formantu.

Zadanie 10. (0-1)

Biblia to miasto dobrze w sobie zespolone.
Zacytowane określenie pochodzi z

- A. *Księgi Hioba.*
- B. *Księgi Rodzaju.*
- C. *Psalmu 121.*
- D. *Listów św. Pawła.*

Zadanie 11. (0-1)

Takim miastem jest Biblia.

Dzięki zastosowaniu powyższej przenośni w tekście II autorka zwraca uwagę na

- A. inspirującą rolę *Biblii* w kulturze.
- B. budowlę opisane w *Biblii*.
- C. wzajemne powiązanie ksiąg biblijnych.
- D. różnorodność ksiąg zawartych w *Biblii*.

Zadanie 12. (0-1)

Biblia to także książka dla maluczkich. Podkreślone słowo oznacza w tekście II

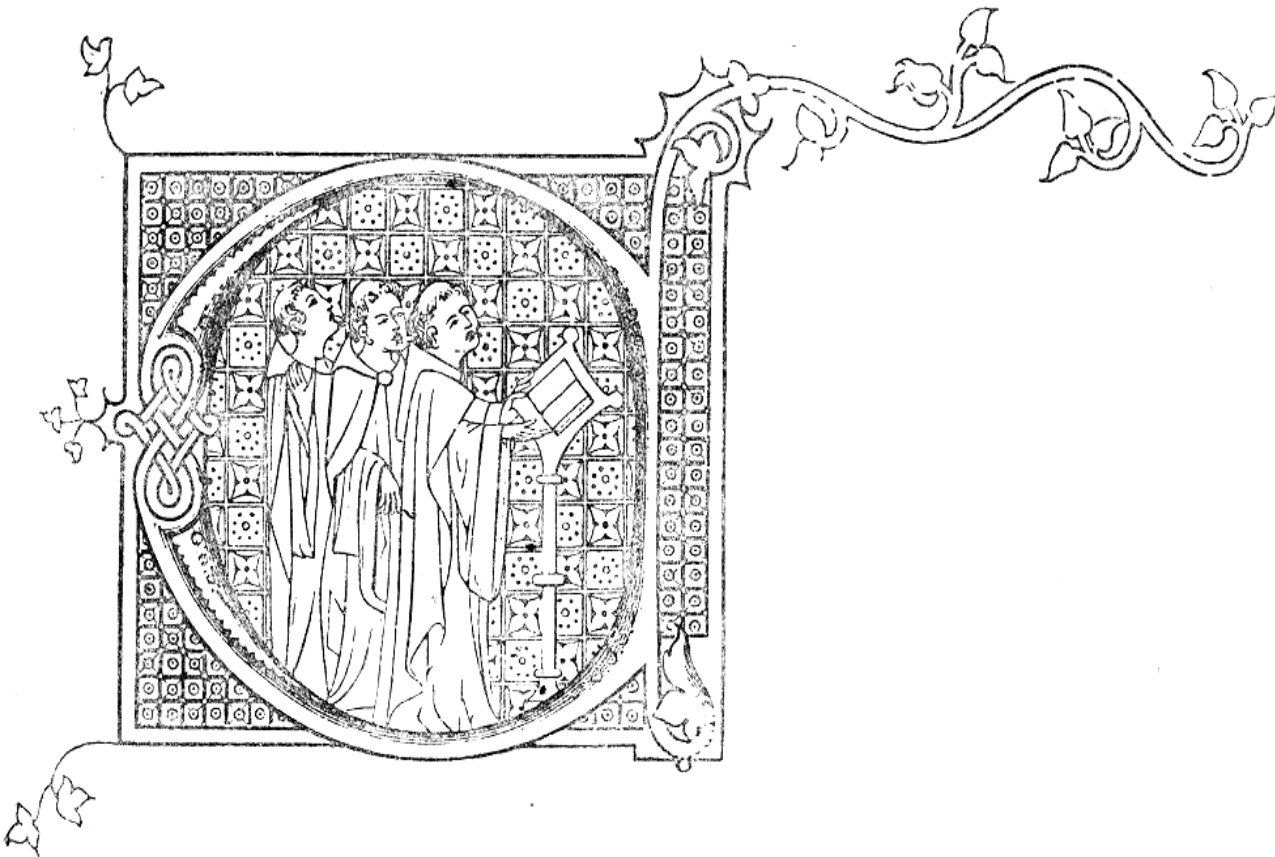
- A. dzieci.
- B. ludzi biednych.
- C. niewierzących.
- D. zwykłych ludzi.

Zadanie 13. (0-1)

Tematem rozważań autorki tekstu II jest przede wszystkim

- A. zasada podziału *Biblii* na księgi.
- B. znaczenie *Biblii* w kulturze.
- C. budowa ksiąg biblijnych.
- D. wyjaśnienie pochodzenia słowa „biblia”.

Tekst III

Śpiewający mnisi

Inicjał gotycki z XIV wieku

K. Głombiowski, H. Szwejkowska, *Książka rękopiśmienna i biblioteka w starożytności i średniowieczu*, Wrocław 1983.

Zadanie 14. (0-1)

Na podstawie tekstu III można stwierdzić, że inicjał gotycki był

- A. ozdobnym obramowaniem stron ksiąg średniowiecznych.
- B. bogato zdobionym tekstem w księgach rękopiśmiennych.
- C. oprawą rękopisów, zdobioną motywem roślinnym.
- D. literą ozdobioną rysunkiem, rozpoczynającą partię tekstu.

Zadanie 15. (0-1)

Motywy roślinne – gałązki i liście – stanowią

- A. centralną część kompozycji.
- B. ornament zdobiący inicjał.
- C. tylko tło dla przedstawionej sceny.
- D. element decydujący o temacie ilustracji.

Zadanie 16. (0-1)

Wzniosły charakter pieśni został oddany na powyższym inicjale poprzez

- A. jednakowy ubiór postaci.
- B. ustawienie postaci w szeregu.
- C. gesty przedstawionych mnichów.
- D. sportretowanie anonimowych mnichów.

Tekst IV

Która z książek czytanych podczas wojny zrobiła na mnie największe wrażenie?

Na pytanie najprostsze często trudno znaleźć odpowiedź. Lektura jest dla mnie zjawiskiem złożonym, ciągłym i zmiennym jak samo życie. Podczas wojen i przewrotów losy osobiste, jak i lektury czytelnika stają się tylko bardziej zależne od przypadku. Tak było też i ze mną. Podczas wojny przeszedłem – częściowo pieszo – wiele krajów, korzystając po drodze z bibliotek prywatnych i publicznych. W każdym książki były inne, zarówno w treści, jak i w szacie typograficznej. Z kraju do kraju zmieniał się także gust gromadzących książki, nie licząc różnic powstałych z trzech zasadniczych rodzajów czytelnika. Jedni, kuszeni przez demona wiedzy, czytają systematycznie, zazębiając jedną lekturę o drugą. Inni, czytając dla przyjemności, próbują wszystkiego po trosze. Inni wreszcie kupują wiele sławnych i drogich książek ze względu na panującą modę, ale nigdy ich nie czytają.

Moje lektury zależały od tego, co znajdowałem po drodze. Złożyły się na nie książki bardzo różne: gorzkie jak piołun, złowróźbne, na próżno zwiastujące od wieków zagładę człowieka i jego dzieł, pogodne, lekkie, uciekające daleko od wszelkiego znanego doświadczenia, takie, które się czyta jednym tchem, i takie, które można czytać z przyjemnością tylko po jednej stronie na tydzień. Które z nich są najlepsze, które zostawiają największe wrażenie? Nie umiem na to odpowiedzieć. Wszystkie są niezbędne, każda na swój sposób. Niektóre zawierają niespodzianki, jak osobliwy pierścień na dnie śmietnika.

J. Stempowski, *Eseje*, Kraków 1984.

Zadanie 17. (0-1)

Postawę ludzi, którzy kupują wiele sławnych i drogich książek ze względu na panującą modę, ale nigdy ich nie czytają, można określić słowem

- A. snobizm.
- B. heroizm.
- C. egoizm.
- D. altruizm.

Zadanie 18. (0-1)

Jedni, kuszeni przez demona wiedzy, czytają systematycznie, zazębiając jedną lekturę o drugą.

Powyższe zdanie charakteryzuje osoby, które

- A. pragną mieć wiedzę uporządkowaną.
- B. pragną przejrzeć jak najwięcej książek.
- C. czytają jedynie dla przyjemności.
- D. czytają od niechcienia, próbując wszystkiego po trosze.

Zadanie 19. (0-1)

Teza autora: *Lektura jest dla mnie zjawiskiem złożonym, ciągłym i zmiennym jak samo życie.* została wyrażona w formie

- A. zdania pojedynczego.
- B. równoważnika zdania.
- C. zdania złożonego podrzędnie.
- D. zdania złożonego współrzędnie.

Zadanie 20. (0-1)

Niektóre książki autor określa jako *gorzkie jak piołun, złowróżbne.* W przytoczonej opinii zostały zastosowane

- A. porównanie i epitet.
- B. przenośnia i epitet.
- C. epitet i uosobienie.
- D. porównanie i ożywienie.

Zadanie 21. (0-1)

Wykorzystując wiadomości z tekstu I, wpisz w odpowiednich przedziałach czasowych oznaczenia literowe następujących wydarzeń:

- wprowadzenie papieru w Europie – a
- zastosowanie ruchomej czcionki przez Chińczyków – b
- wynalezienie druku za pomocą ruchomych czcionek w Niemczech – c

300-201	200-101	100-1	1-100	101-200	201-300	301-400	401-500	501-600	601-700	701-800	801-900	901-1000	1001-1100	1101-1200	1201-1300	1301-1400	1401-1500	1501-1600
p.n.e.	p.n.e.	p.n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.	n.e.

Zadanie 22. (0-1)

Na podstawie tekstu II podaj dwa przykłady uzasadniające opinię autorki, że nasza kultura jest głęboko zakorzeniona w *Biblii*.

.....

.....

.....

.....

Zadanie 23. (0-2)

Uzupełnij poniższy tekst.

*Pisarze, poeci, malarze i kompozytorzy często odwoływali się do wątków i tematów przedstawionych w Biblii. Na przykład w dziele
autorstwa.....
występuje motyw.....*

Zadanie 24. (0-1)

Kto czyta – żyje wielokrotnie. Kto zaś z książkami obcować nie chce – na jeden żywot jest skazany. (J. Czechowicz)

Wyjaśnij własnymi słowami sens powyższego cytatu.

.....
.....
.....

Zadanie 25. (0-1)

Sformułuj argument, za pomocą którego uzasadnisz, że wybrana przez Ciebie książka powinna się znaleźć na liście lektur wszech czasów.

Książka
(tytuł) (imię i nazwisko autora)

powinna się znaleźć na liście lektur wszech czasów
.....
.....

Zadanie 26. (0-3)

Jesteś organizatorem promocyjnego spotkania z autorem nowej powieści dla młodzieży. Napisz w pięciu punktach plan kolejnych działań związanych z przygotowaniem tego przedsięwzięcia.

.....
.....
.....
.....
.....

